

СУЧАСНА ДИПЛОМАТІЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ВЗАЄМОДІЯ, РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Лановюк Людмила Петрівна

кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
e-mail: lanovuklp@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0002-6483-101X>

Силка Оксана Захарівна

доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
e-mail: o.sylka@nubip.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-0406-1938>

***Анотація.** У статті висвітлюється вплив інформаційно-комунікаційних технологій на трансформацію сучасної дипломатії, зокрема в контексті цифрової дипломатії (e-дипломатії) як нового інструменту реалізації зовнішньополітичної стратегії. Особливу увагу зосереджено на аналізі цифрової дипломатії країн пострадянського простору з різними рівнями цифрової модернізації та геополітичної орієнтації: Естонії, України, Казахстану та Російської Федерації. Методологічно дослідження базується на порівняльному аналізі, кейс-стаді та контент-аналізі цифрових практик. У статті окреслено ключові інструменти цифрової дипломатії: соціальні мережі, платформи електронного врядування, аналітика великих даних, інструменти прямої цифрової комунікації з міжнародною аудиторією. Виокремлено як позитивні аспекти цифровізації дипломатії (прозорість, ефективність, мобільність, посилення іміджу держави), так і пов'язані з цим загрози, а саме кібершпигунство, дезінформаційні кампанії, інформаційно-психологічні операції. У роботі підкреслено, що цифрова дипломатія є не лише інноваційним каналом комунікації, а й важливим елементом національної безпеки та геополітичного протистояння у регіоні. Практики країн демонструють різні моделі цифрової дипломатії – від інтегрованих підходів до використання технологій як засобу інформаційного впливу. Зроблено висновок про необхідність посилення кіберстійкості, інституційної адаптації та стратегічного осмислення цифрових інструментів у зовнішній політиці держав пострадянського простору.*

***Ключові слова:** цифрова дипломатія, інформаційні технології, міжнародні відносини, публічна дипломатія, пострадянський простір, кібербезпека, зовнішньополітична стратегія.*

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) радикально трансформує всі сфери суспільного життя, включно з міжнародними відносинами, де цифровізація поступово змінює як інструменти, так і зміст дипломатичної діяльності. Традиційні дипломатичні практики, які протягом

століть ґрунтувалися на конфіденційності, міжособистісних зустрічах та формалізованих каналах міждержавного спілкування, наразі зазнають значного тиску з боку нових технологічних реалій. Поява Інтернету, соціальних мереж, технологій мобільного зв'язку, а також аналітичних інструментів обробки великих масивів даних (Big Data) не лише змінила технічні засоби дипломатичного комунікування, а й істотно вплинула на саму природу зовнішньополітичної діяльності, сформувавши нову парадигму – цифрову дипломатію (е-дипломатію, public diplomacy 2.0).

Актуальність дослідження взаємодії сучасної дипломатії та ІКТ зумовлена зростаючим впливом цифрових інструментів на реалізацію зовнішньої політики держав, процеси ухвалення рішень, управління міжнародними конфліктами, а також на формування іміджу країни в глобальному інформаційному просторі. ІКТ відкрили нові можливості для прямої комунікації між суб'єктами міжнародних відносин і закордонною аудиторією, що дозволяє ефективніше доносити національні меседжі, формувати позитивний міжнародний образ і мобілізувати підтримку з боку міжнародної спільноти. Це набуває особливого значення в умовах інформаційної війни, гібридних загроз та глобальної конкуренції в медіапросторі. Водночас цифровізація дипломатії супроводжується новими викликами, які потребують комплексного осмислення. Серед ключових проблем – питання забезпечення кібербезпеки, захисту персональних і службових даних, протидії дезінформації, маніпулятивним технологіям та зовнішньому впливу на внутрішньополітичні процеси через цифрові канали. У цьому контексті виникає потреба у переосмисленні теоретичних підходів до дипломатії, формуванні нових стратегій комунікації та розвитку цифрових компетентностей дипломатичних кадрів.

Метою даної статті є визначення ключових напрямів впливу інформаційних технологій на функціонування сучасної дипломатичної служби, а також висвітлення основних інструментів і стратегій цифрової дипломатії, які використовуються в умовах трансформації міжнародного комунікаційного середовища. Увага приділена практичному досвіду окремих країн пострадянського регіону, що дозволяє простежити специфіку адаптації національних дипломатичних систем до вимог глобальної цифровізації та викликів інформаційної безпеки.

Історіографічний огляд. Упродовж останнього десятиліття в українському науковому середовищі суттєво активізувалися дослідження, присвячені трансформації сучасної дипломатії під впливом інформаційно-комунікаційних технологій. Особливої актуальності ця тематика набула після початку повномасштабної агресії Російської Федерації проти України, коли цифрова дипломатія набула статусу ключового інструмента міжнародної комунікації, протидії дезінформації та формування позитивного міжнародного іміджу держави. Важливою подією в розвитку наукового дискурсу стала міжнародна конференція «Цифрова дипломатія України: синергія реального і віртуального», що відбулася у 2023 р. на базі Львівського національного університету імені Івана Франка. У межах конференції дослідники обговорювали, як цифрові технології інтегруються в дипломатичну політику держав, зокрема в умовах безпекових загроз, інформаційної агресії та гібридних викликів [Цифрова дипломатія, 2023]. У публікації Н. Белоусової та В. Омеляненка «Підходи України до цифрової дипломатії в геополітиці технологій» [Белоусова, Омеляненко, 2024] здійснено аналіз політики

держави у сфері розвитку ІКТ та її впливу на зовнішньополітичні процеси. Автори стверджують, що цифрові інструменти стають не лише каналами комунікації, але й засобами досягнення стратегічних зовнішньополітичних цілей. Стан і перспективи розвитку публічної та цифрової дипломатії в Україні детально висвітлено в дослідженні Д. Зайця [Заєць, 2024], в якому представлено класифікацію сучасних форм публічної дипломатії, зокрема цифрової, у контексті реалізації концепції м'якої сили та стратегічної комунікації. У статті В. Кононенка та Т. Комарової «Цифрова дипломатія як засіб стратегічної комунікації держави» [Кононенко, Комарова, 2024] цифрова дипломатія розглядається як інструмент публічної взаємодії з міжнародною аудиторією в умовах інформаційного суспільства. Автори підкреслюють, що дипломатична діяльність дедалі більше виходить за межі традиційного міжурядового формату та орієнтується на відкриту, оперативну та персоналізовану комунікацію. Окрема увага приділяється соціальним мережам та офіційним урядовим акаунтам як засобам впливу на зовнішні цільові аудиторії в умовах міжнародних криз. Іншу перспективу цифрової дипломатії демонструє стаття А. О. Рудневої та Ю. Г. Мальованої «Цифрова дипломатія у формуванні системи національної безпеки України в умовах війни з РФ» [Руднева, Мальована, 2023]. У роботі цифрову дипломатію проаналізовано крізь призму національної безпеки, з акцентом на її роль у протидії гібридним загрозам та інформаційним атакам. Авторки обґрунтовують, що цифрові канали відіграють не лише комунікативну, а й оборонну функцію: вони використовуються для стратегічного стримування, нейтралізації ворожої пропаганди, мобілізації міжнародної підтримки, зокрема шляхом активізації санкційного тиску на Росію та розвитку співпраці з міжнародними організаціями.

Таким чином, сучасна українська історіографія цифрової дипломатії охоплює широкий спектр аспектів від стратегічної комунікації до інформаційної безпеки і демонструє міждисциплінарний підхід до вивчення ролі ІКТ у зовнішній політиці держави. Українські дослідження цифрової дипломатії дають корисну базу для розуміння, як держава використовує ІКТ для зовнішньополітичної комунікації. Їхні автори підкреслюють значення цифрових платформ для іміджу, ролі публічної дипломатії, а також наголошують на потребі нормативного забезпечення та адаптації до нових викликів. Проте загальна кількість таких праць поки що обмежена, а спектр питань ще недостатньо широкий. Тому тема залишається перспективною для подальших досліджень з фокусом на емпірію, довгостроковий ефект і порівняльні підходи.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах інформаційні технології виступають потужним каталізатором змін у сфері дипломатії, трансформуючи як форми, так і зміст міжнародної взаємодії. Одним із ключових понять, що позначає цю трансформацію, є Е-дипломатія (E-Diplomacy) – концепт, який передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) з метою реалізації зовнішньополітичних цілей та ведення міжнародних відносин. Це поняття часто вживається як синонім терміна «цифрова дипломатія» (Digital Diplomacy), однак у низці джерел між ними простежується певне змістове розмежування: перше зосереджується на внутрішньоорганізаційних аспектах дипломатичної діяльності в цифровому середовищі, друге – на її зовнішньокомунікативному вимірі. Е-дипломатія розширює функціональні можливості класичної дипломатії, додаючи

нові інструменти, засновані на використанні цифрових технологій. Вона сприяє формуванню позитивного міжнародного іміджу держави шляхом активного використання соціальних мереж, офіційних вебресурсів, платформ публічної дипломатії для просування національних інтересів, культурних цінностей та зовнішньополітичних наративів серед іноземної громадськості. Завдяки прямій взаємодії з громадянами інших країн, засобами масової інформації, лідерами думок та експертними спільнотами, держави можуть впливати на сприйняття своєї зовнішньої політики за кордоном [Кубко, 2023].

Цифрові технології також значно розширюють можливості моніторингу міжнародної ситуації. Інструменти на основі Інтернету, соціальних медіа та великих даних (Big Data) дозволяють у режимі реального часу відстежувати суспільні настрої, геополітичні тренди, позиції інших держав, що підвищує ефективність дипломатичного реагування. Крім того, ІКТ забезпечують безпечний та оперативний обмін інформацією між центральним апаратом міністерств закордонних справ і дипломатичними представництвами (посольствами, консульствами) через захищені канали зв'язку (зокрема, зашифрована електронна пошта, внутрішні комунікаційні платформи). Створюються цифрові архіви дипломатичних документів, звітів, аналітичних матеріалів, які є доступними в уніфікованих електронних системах. Окремий вимір Е-дипломатії пов'язаний з цифровізацією консульських послуг, які дедалі частіше надаються в онлайн-режимі. Це, зокрема, подання електронних заяв на візи, оформлення паспортів, реєстрація громадян за кордоном [Яковюк, Цвєлих, 2022]. У кризових ситуаціях, під час надзвичайних подій або стихійних лих, цифрові канали (соціальні мережі, SMS-оповіщення, мобільні застосунки) дають змогу оперативно інформувати громадян, координувати евакуаційні заходи та надавати необхідну допомогу.

Значне поширення також отримали віртуальні формати дипломатичної взаємодії: проведення міжнародних переговорів, двосторонніх і багатосторонніх зустрічей у режимі відеоконференцій. Це дозволяє не лише зменшити фінансові та часові витрати, але й підвищити ефективність комунікацій при розробці та погодженні міжнародних документів, резолюцій та угод. Таким чином, е-дипломатія формує нову парадигму міжнародного співробітництва, у якій цифрові технології стають не лише інструментами комунікації, а й складовою політичного впливу, стратегічного управління та забезпечення національних інтересів на глобальній арені. Е-дипломатія є відповіддю на глобальну цифрову трансформацію і має важливе значення, оскільки дозволяє реагувати на події та приймати рішення набагато швидше, ніж традиційні методи. Забезпечує можливість прямої взаємодії з громадськістю, підвищуючи підзвітність, що збільшує прозорість такої діяльності. Дозволяє державним акторам виходити за межі традиційних еліт і впливати на широкі верстви населення у всьому світі.

Е-дипломатія використовує широкий спектр цифрових інструментів, які можна умовно поділити на три основні категорії: соціальні медіа, офіційні платформи та внутрішні комунікаційні системи. Це найбільш помітні інструменти Е-дипломатії, які використовуються для прямої взаємодії з іноземною громадськістю. Серед них: X (Twitter), що використовується для швидких заяв, реагування на поточні події, поширення офіційних позицій та взаємодії з журналістами й лідерами думок; Facebook – використовується для публікації довгих статей, фото- та

відеозвітів, проведення опитувань, промоції культурних подій та таргетованої реклами (просування повідомлень у конкретних країнах); Instagram/TikTok – це інструмент для створення та поширення візуально привабливого контенту, який формує позитивний імідж країни, представляє культурні надбання та робить зовнішню політику більш «людською» та зрозумілою; YouTube – майданчик для розміщення офіційних звернень глав держав/міністрів, документальних фільмів, освітніх програм та пресконференцій; Telegram/WhatsApp – використовуються для внутрішньої координації, а також для швидкого інформування громадян (наприклад, консульські оповіщення під час криз) [Краснопольська, Милосердна, 2022]. Офіційні цифрові платформи – це інструменти, які забезпечують дипломатичну та консульську діяльність. Офіційні вебсайти МЗС та Посольств слугують центральним хабом для офіційної інформації, законів, консульських послуг та електронного документообігу. Забезпечують цифрову прозорість зовнішньої політики. Портали електронного урядування – це інтегровані системи, які дозволяють іноземцям подавати заявки на візи, дозволи на проживання, а громадянам – отримувати консульські послуги (наприклад, продовження дії паспорта) повністю онлайн. Дипломатичні служби використовують спеціалізоване програмне забезпечення для моніторингу мільйонів повідомлень у соціальних мережах, ЗМІ та базах даних, щоб зрозуміти настрої громадськості щодо своєї країни та прогнозувати міжнародні тенденції.

Внутрішні комунікаційні системи – ці інструменти необхідні для ефективної роботи самої дипломатичної служби. Захищена електронна пошта та VPN-мережі – основний інструмент для швидкого та конфіденційного обміну інформацією, інструкціями та звітами між центром та посольствами. Системи управління документами як цифрові платформи для створення, зберігання, спільного редагування та архівування дипломатичних документів, телеграм та службових записок, забезпечуючи контроль версій та безпеку даних. Відеоконференцз'язок (Zoom, Webex, Microsoft Teams) використовуються для проведення двосторонніх та багатосторонніх переговорів, консультацій та внутрішніх нарад із залученням міністрів та експертів з різних країн без необхідності фізичних поїздок. Важливо, що успіх Е-дипломатії залежить не просто від наявності акаунтів у соцмережах, а від інтеграції цих інструментів у єдину стратегію, яка поєднує публічну комунікацію з внутрішнім аналізом та прийняттям рішень.

У якості прикладу успішного впровадження е-дипломатії доцільно звернутися до кейсів окремих держав пострадянського простору, які активно використовують цифрові інструменти для реалізації та просування своїх зовнішньополітичних стратегій. Аналізуючи специфіку розвитку цифрової дипломатії в цьому регіоні, слід урахувати рівень технологічної готовності, інституційну спроможність, політичний режим та особливості інформаційного середовища кожної країни. Важливим чинником, що впливає на темпи та характер цифрової трансформації дипломатичних служб, є також геополітична конкуренція, яка визначає пріоритети зовнішньої комунікації, а іноді й спричиняє інформаційні протистояння у цифровому просторі. Для здійснення якісного порівняльного аналізу цифрової дипломатії доцільно обрати країни, що репрезентують різні рівні цифрового розвитку, політичної стабільності та геополітичної орієнтації. Такий підхід дозволяє виявити як спільні риси цифрової трансформації дипломатичних практик, так і

національні відмінності, зумовлені внутрішньою політикою, зовнішньою позицією та технологічною спроможністю держав.

Естонія, як член ЄС і НАТО, є визнаним лідером цифровізації у Європі. Її досвід у сфері електронного врядування, кібербезпеки та програмі e-Residency вважається зразком ефективного впровадження цифрових технологій у зовнішньополітичну практику. В Естонії успішно реалізуються елементи високотехнологічної е-дипломатії, орієнтованої на прозорість, інноваційність і залучення цифрових спільнот у процес формування іміджу держави. Україна, яка перебуває в умовах повномасштабної гібридної війни з Росією, демонструє приклад адаптації цифрових інструментів до кризових обставин. IT-рішення стали важливими елементами інформаційного спротиву, мобілізації міжнародної підтримки та комунікації з глобальною аудиторією. Особливу увагу привертає використання платформи «Дія» як елемента цифрової ідентичності та потенційного інструмента публічної дипломатії. Крім того, значний досвід напрацьовано в галузі кібербезпеки та протидії дезінформації. Казахстан, як представник Центральної Азії, перебуває в ситуації геополітичного балансування між впливами Російської Федерації та Китайської Народної Республіки. Його кейс є цінним для аналізу ролі інформаційних технологій у підтриманні внутрішньої стабільності, контролю інформаційного простору та розвитку регіональних цифрових платформ. IT-технології в Казахстані використовуються як інструмент «керованої модернізації» в умовах авторитарного політичного режиму. Російська Федерація репрезентує приклад активного, але суперечливого застосування цифрових технологій у сфері зовнішньополітичного впливу. Її цифрова дипломатія базується не лише на офіційних платформах, а й на використанні інструментів *sharp power* — зокрема через діяльність таких медійних структур, як RT та Sputnik. Ці канали активно застосовуються для просування проросійських наративів, інформаційних маніпуляцій та підривної діяльності в інших державах регіону. Залучення до аналізу таких різнопланових кейсів дозволяє представити повний спектр моделей взаємодії між інформаційними технологіями та дипломатією: від зразкової цифрової інтеграції (Естонія), кризового цифрового реагування (Україна), прагматичного балансування (Казахстан) до інструменталізації IT у цілях зовнішнього впливу та інформаційного тиску (Росія).

Кейс Естонії є одним із найбільш показових для аналізу можливостей використання інформаційних технологій у дипломатії та національній безпеці на пострадянському просторі. Естонія перетворила свою вразливість перед кібератаками на конкурентну перевагу та дипломатичний актив. Естонія використовує свої внутрішні цифрові досягнення як ключовий інструмент публічної дипломатії та економічного впливу. E-Residency (електронне резидентство) – унікальна державна програма, що дозволяє іноземцям отримати захищену цифрову ідентифікацію (ID-картку) для доступу до державних послуг Естонії (реєстрація бізнесу, відкриття банківського рахунку, подання податкових декларацій) онлайн з будь-якої точки світу. Це не просто економічний проєкт, а потужний інструмент *Soft Power*. Він формує позитивний бренд Естонії як інноваційної, прозорої та відкритої до глобальної співпраці країни, що зміцнює її позиції в міжнародних фінансових та IT-колах. Характерний й високий рівень цифрової взаємодії між МЗС та іншими державними інститутами через платформу X-Road, що забезпечує швидкий та

безпечний обмін даними. Це підвищує оперативність дипломатичної роботи та консульських послуг. Переживши масовану кібератаку у 2007 р., Естонія стала світовим лідером у сфері кіберзахисту, що використовується в її зовнішній політиці. Естонія активно просуває теми кібербезпеки та відповідальної поведінки держав у кіберпросторі на міжнародних майданчиках (ООН, ЄС, НАТО). Вона виступає як надійний експерт та ініціатор міжнародних норм. На території Естонії розміщено Центр передового досвіду НАТО з кібероборони (CCDCOE), що служить платформою для дипломатичних консультацій та військово-технічної співпраці. Естонія використовує свої ІТ-навички для надання технічної допомоги іншим країнам, особливо в регіоні Східного партнерства, зміцнюючи таким чином двосторонні та багатосторонні зв'язки [Батке, 2025; Петров, Головкин, Котов, 2025; Україна та Естонія..., 2024].

Естонський кейс демонструє, що для країн пострадянського простору інформаційні технології є не лише інструментом внутрішньої модернізації, а й потужним важелем формування міжнародного іміджу та посилення геополітичного впливу, за умови стратегічного інвестування в кіберстійкість та прозорість.

Приклад України є критично важливим для аналізу ризиків та адаптивних можливостей використання інформаційних технологій у дипломатії на пострадянському просторі. Україна являє собою унікальний приклад держави, яка трансформувала свою дипломатичну діяльність в умовах постійної та повномасштабної гібридної агресії. Україна стикається з усім спектром інформаційних та кібернетичних загроз, що вимагає від дипломатичної системи максимальної стійкості. Регулярні та скоординовані кібератаки на критичну інфраструктуру, а також на урядові мережі, включно з МЗС з метою саботажу, викрадення даних або дезорганізація роботи державних органів. Яскравим прикладом можуть слугувати Атаки NotPetya (2017) та серії атак на урядові сайти (січень 2022 р., лютий 2022 р.). Це є систематична робота російських медіа-ресурсів та ботоферм із метою дискредитації української зовнішньої політики, підризу довіри міжнародних партнерів та поширення наративів, що виправдовують агресію. Фокус уваги у даному випадку спрямований на поширення фейків про «втрату підтримки», «розкол у коаліції» або маніпуляції щодо гуманітарних питань. Спроби ворожих акторів заблокувати доступ до українських дипломатичних ресурсів або соціальних мереж у третіх країнах, ускладнюючи пряму комунікацію з іноземною аудиторією. У відповідь на виклики Україна швидко модернізувала свої цифрові інструменти, перетворивши їх на ефективний засіб боротьби та комунікації. Зокрема, використання соціальних мереж, зокрема Twitter та Telegram, як основних каналів для миттєвого інформування міжнародної спільноти про події, запитів про допомогу та спростування дезінформації. Українські дипломати та офіційні особи перетворилися на одних із найактивніших та найвпливовіших користувачів у світовій цифровій дипломатії, що забезпечило безпрецедентну швидкість мобілізації міжнародної підтримки. Використання застосунку «Дія» (платформи електронного урядування) не лише для внутрішніх послуг, а й для проєктів, які мають міжнародний вимір (наприклад, збір пожертв, фіксація військових злочинів, цифровізація документів для біженців) [Белоусова, Омеляненко, 2024; Заєць, 2024; Кононенко, Комарова, 2024; Руднева, Мальована, 2023].

Приклад України демонструє, що в умовах гібридного середовища ІТ перестають бути лише допоміжним інструментом і стають критичним елементом національної стійкості та зовнішньої політики. Успіх української цифрової дипломатії базується на адаптивності, швидкості реакції та здатності мобілізувати міжнародну громадську думку за допомогою сучасних технологій.

Кейс Казахстану є важливим для аналізу операційних та організаційних ризиків, а також можливостей економічної дипломатії. Казахстан, будучи найбільшою країною Центральної Азії та важливим гравцем у Євразійському економічному союзі (ЄАЕС), балансує між технологічними та інформаційними впливами Росії та Китаю, використовуючи ІТ для внутрішньої модернізації та зовнішньоекономічної експансії. Головні ризики для дипломатії Казахстану пов'язані з його геополітичним розташуванням та спробами внутрішнього контролю над інформаційним простором. Тут виникають ризики технологічної залежності та впливу, оскільки значна частина інфраструктури (телекомунікації, внутрішнє ПЗ) може мати російське або китайське походження. Це створює ризик несанкціонованого доступу та контролю зовнішніх акторів, ускладнюючи провадження незалежної дипломатичної лінії. Відповідно, дипломатичні зусилля спрямовані на диверсифікацію постачальників та залучення європейських/американських ІТ-компаній, щоб уникнути повної залежності від одного геополітичного центру. У періоди внутрішньої нестабільності (наприклад, «Кантар» у січні 2022 р.) влада здатна використовувати ІТ для блокування соціальних мереж та інтернету, що, хоча і є внутрішнім заходом, створює негативний дипломатичний імідж та ускладнює роботу іноземних дипломатичних місій у країні. Таким чином, обмеження свободи слова в інтернеті суперечить ідеалам прозорості публічної дипломатії.

Казахстан є об'єктом активних інформаційних кампаній як з боку російських, так і (меншою мірою) китайських медіа, спрямованих на формування певних суспільних настроїв та підтримку інтеграційних проєктів. Отже, країна опинилася перед дипломатичним викликом: необхідність протидіяти маніпуляціям та захищати національний інформаційний суверенітет, не руйнуючи при цьому стратегічні партнерства. Казахстан активно використовує ІТ для модернізації державного управління та просування економічних інтересів за кордоном. Казахстан досяг значних успіхів у цифровізації внутрішніх послуг (додаток eGov Mobile), що створює позитивний імідж країни як інноваційної. Цей досвід використовується для навчання та консультування інших країн Центральної Азії, посилюючи регіональне лідерство. Спостерігається активний розвиток Міжнародного фінансового центру «Астана» (МФЦА), який використовує передові ІТ-рішення (FinTech, блокчейн) для залучення міжнародних інвестицій. МФЦА слугує головною вітриною та переговорним майданчиком для фінансової та інвестиційної дипломатії, використовуючи ІТ як засіб забезпечення прозорості та швидкості транзакцій. Використовується ІТ і для оптимізації транспортно-логістичних коридорів в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях» (BRI). Створюються й цифрові хаби та відбувається інтеграція в глобальні електронні торговельні платформи, що зміцнює позиції Казахстану як ключового транзитного та цифрового моста між Сходом та Заходом [Allamurodov, 2024; Zhanaltay, 2024; Tassilova, Zhappasov, Shyngyssova, Sarybayev, 2018].

Кейс Казахстану ілюструє, що для великих країн пострадянського простору, які прагнуть багатовекторної зовнішньої політики, інформаційні технології є інструментом, що несе подвійний ризик: з одного боку, це ризик геополітичної залежності та внутрішнього контролю, а з іншого – це критична можливість для економічної модернізації, підвищення міжнародної конкурентоспроможності та зміцнення регіонального лідерства через цифрові інновації.

Приклад Російської Федерації є ключовим для ілюстрації ризиків та викликів, оскільки він демонструє використання інформаційних технологій не лише як інструменту дипломатії, але й як агресивного, системного засобу зовнішнього впливу та підривної діяльності на пострадянському просторі та за його межами. Цей підхід часто описують терміном «Гостра Сила» (Sharp Power). Росія використовує свої технологічні та медійні ресурси для цілеспрямованого впливу на внутрішньополітичні та зовнішньополітичні процеси в інших країнах. Системне використання державних медіа-платформ, таких як RT (Russia Today) та Sputnik, для поширення альтернативних (проросійських) наративів, маніпуляцій та фейків, спрямованих на підрив довіри до західних інститутів та підтримку проросійських політичних сил у країнах-сусідах. Маємо на увазі формування «руського мира» та підтримку концепції про «зовнішнє управління» в країнах пострадянського простору. Спостерігаємо активне використання кібергруп, пов'язаних із державними спецслужбами, для цілеспрямованого шпигунства, політичного втручання та саботажу на території інших країн. Ці дії безпосередньо суперечать нормам міжнародної дипломатії та створюють напругу, що вимагає постійних дипломатичних демаршів з боку атакованих країн. Просування російського програмного забезпечення, обладнання та технологічних стандартів (наприклад, у сфері безпеки та телекомунікацій) серед союзників (ЄАЕС, ОДКБ) створює технологічну «залізну завісу» та ускладнює євроінтеграційні процеси для низки країн. Російська дипломатія ефективно інтегрує ІТ для досягнення своїх геополітичних цілей, що є можливістю для нетрадиційних інструментів впливу. Використовує соціальні мережі та YouTube для швидкого реагування на міжнародні події, часто з метою виправдання агресивних дій або висміювання опонентів. Оперативно формує інформаційний порядок денний у глобальному масштабі, що змушує опонентів постійно «відбиватися» від звинувачень. Підтримка спільних цифрових платформ та інтеграційних проєктів у рамках ЄАЕС дозволяє уніфікувати стандарти та посилювати залежність країн-учасниць від російських технологічних рішень. Використовує інтернет-платформи для фінансування, координації та інструктування проросійських неурядових організацій, політичних партій та громадських активістів у країнах пострадянського простору, перетворюючи їх на елементи гібридної війни [Willaert, Tuters, 2025; Naq, 2025].

Таким чином, кейс Росії ілюструє, як для держав, які прагнуть ревізійної зовнішньої політики, інформаційні технології стають не лише засобом комунікації, а й комплексним, високотехнологічним інструментом геополітичного тиску.

В умовах зростання ролі інформаційних технологій у міжнародних відносинах особливу увагу слід приділити їх використанню як інструмента зовнішньополітичного впливу. Зокрема, цифрові технології дедалі частіше застосовуються як засіб реалізації геополітичного тиску. У цьому контексті

актуальним є акцент на негативних наслідках і ризиках, що супроводжують активну цифровізацію дипломатичної сфери країн пострадянського простору. Йдеться, насамперед, про інформаційні та кібернетичні загрози, серед яких кібершпигунство, витоки конфіденційної інформації, а також цілеспрямовані атаки на інститути зовнішньої політики (міністерства, дипломатичні представництва), що мають на меті отримання секретної кореспонденції або компрометуючих матеріалів. Серед інших форм загроз – дезінформаційні кампанії та інформаційно-психологічні операції, що базуються на технологіях глибоких фейків (deepfake), масованому застосуванні ботоферм та інструментів мережевого тролінгу. Ці дії спрямовані на підрив легітимності державних інститутів, дискредитацію дипломатичного корпусу та спотворення суспільного дискурсу щодо зовнішньополітичного курсу держав регіону. У цьому зв'язку кібератаки можуть розглядатися як складова гібридної тактики тиску в міжнародних відносинах.

Разом із тим, цифрові технології мають і значний позитивний потенціал у підвищенні ефективності, прозорості та результативності дипломатичної діяльності. Зокрема, застосування аналітики великих даних і штучного інтелекту сприяє моніторингу глобальних тенденцій, прогнозуванню кризових ситуацій та підтримці процесу ухвалення рішень у межах підходу evidence-based diplomacy. Ефективним є й використання мобільних застосунків і захищених цифрових платформ для координації дій у надзвичайних ситуаціях – евакуації громадян, реагування на природні катастрофи тощо. Автоматизація консульських процедур (електронні візи, онлайн-реєстрація) значно покращує доступність та якість послуг. Цифрові платформи, зокрема, X (Twitter), Facebook, Instagram, YouTube, стали важливими каналами прямої комунікації держави з міжнародною аудиторією, що дозволяє обходити традиційні ЗМІ. Окрім цього, цифрова дипломатія охоплює просування культурного, економічного та туристичного потенціалу за допомогою віртуальних виставок, вебконференцій та інтерактивних ресурсів. Також зростає значення онлайн-платформ, спрямованих на мобілізацію та інтеграцію ресурсів закордонної діаспори – через механізми краудфандингу, громадського лобювання та міжнародної солідарності.

Висновки. Цифровізація докорінно змінює сучасну дипломатичну практику, трансформуючи як інструменти зовнішньої політики, так і способи комунікації держав із міжнародною аудиторією. Інформаційні технології відіграють двоїсту роль у дипломатії: з одного боку як чинник підвищення ефективності, прозорості та мобільності зовнішньополітичної діяльності; з іншого, як джерело нових викликів, пов'язаних із інформаційною безпекою, кіберагресією та маніпулятивним впливом. Проведений порівняльний аналіз практик Естонії, України, Казахстану та Російської Федерації засвідчив значну варіативність підходів до цифрової дипломатії в межах пострадянського простору. Естонія демонструє модель ефективної цифрової дипломатії, інтегрованої в загальну стратегію кібербезпеки та електронного врядування. Україна, перебуваючи в умовах війни та гібридних загроз, використовує цифрові інструменти як засіб оперативної комунікації, міжнародної мобілізації та протидії дезінформації. Казахстан розвиває цифрову дипломатію в умовах геополітичного балансування та технологічної залежності від глобальних акторів. Росія ж застосовує цифрові канали переважно як інструмент інформаційного впливу

та дестабілізації з використанням технологій дезінформації, кібератак і «гострої сили» (sharp power).

Узагальнюючи, можна стверджувати, що цифрова дипломатія набула стратегічного значення в міжнародних відносинах. Для держав пострадянського регіону її ефективна імплементація має базуватися на поєднанні технологічної модернізації, інституційної стійкості та розбудови довіри як усередині країни, так і на глобальному рівні. Подальше дослідження цієї теми передбачає глибший аналіз практик інформаційного протистояння, питань кіберетики, а також ролі цифрової дипломатії в системі забезпечення національної безпеки.

Список використаних джерел та літератури

Allamurodov, B. Kh. 2024. Digital Diplomacy as a Tool for Implementing the Foreign Policy of Central Asian Countries (On the Example of Kazakhstan and Uzbekistan). – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/377106675_Digital_Diplomacy_as_a_Tool_for_Implementing_the_Foreign_Policy_of_Central_Asian_Countries_On_the_Example_of_Kazakhstan_and_Uzbekistan

Haq, ul S. 2025. Russia's Digital Diplomacy and Cyber Governance: Strategic Narratives, Hybrid Tactics, and Global Implications (2000–2025). – Режим доступу: <https://assajournal.com/index.php/36/article/view/422>

Tassilova, A., Zhappasov, Z., Shyngyssova, N., Sarybayev, M. S. 2018. Comparative analysis on digital diplomacy in Kazakhstan, Uzbekistan and Kyrgyzstan. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/325413489_Comparative_analysis_on_digital_diplomacy_in_Kazakhstan_Uzbekistan_and_Kyrgyzstan

Willaert, T., Tuters, M. 2025. From denazification to the Golden Billion: an inductive analysis of the Kremlin's weaponisation of digital diplomacy on Telegram. – Режим доступу: <https://www.nature.com/articles/s41599-025-05382-x>

Zhanaltay, Z. 2024. A New Frontier in Diplomacy: Digital Diplomacy Implementation in Kazakhstan. – Режим доступу: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-50966-7_6

Батке, Б. 2025. Як Естонія випередила всю Європу за рівнем цифровізації. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/ak-estonia-viperedila-vs-u-evropu-za-rivnem-cifrovizacii/a-73367362>

Белоусова, Н., Омеляненко В. 2024. Підходи України до цифрової дипломатії в геополітиці технологій. *Вісник: Міжнародні відносини*, 58(1), 28–32.

Заєць, Д. 2024. Стан та перспективи розвитку публічної дипломатії України під час широкомасштабної російсько-української війни. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 16 (1), 180–187.

Кононенко, В., Комарова, Т. 2024. Цифрова дипломатія як засіб стратегічної комунікації держави. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології»*, вип. 45, 15–20.

Краснопольська, Т. М., Милосердна, І. М. 2022. Цифрова дипломатія як основа нової публічної дипломатії. *Актуальні проблеми політики*, вип. 69, 13–20.

Кубко, В. 2023. Цифрова дипломатія в сучасних міжнародних відносинах. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. Студії*, вип. 50, 170–176.

Петров, В., Головка, І., Котов, І. 2025. Моделювання цифрової парадипломатії в глобальному просторі. Стратегія нейтралізації інформаційних загроз *Empirio*, Т. 2, спецвипуск. – Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/2f3f7979-08b4-4ac1-bd51-501e264c64eb>

Руднева, А. О., Мальована, Ю. Г. 2023. Цифрова дипломатія у формуванні системи національної безпеки України в умовах війни з РФ *Регіональні студії*, 111–115. – Режим доступу: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/34/19.pdf>

Україна та Естонія: результати партнерства у цифровій трансформації. 2024. – Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua/news/technologies/ukraina-ta-estoniya-rezultati-partnerstva-u-tsifrovij-transformatsii>

Цифрова дипломатія України: синергія реального і віртуального. Матеріали міжнародної наукової конференції. Львів, 24 листопада 2023 р. Упорядники: М. Мальський, Р. Вовк, О. Кучик. Львів, 2023. 120 с.

Яковюк, І., Цвєлих, М. 2022. Цифрова дипломатія: впровадження електронних візових послуг в Україні. *Право та інновації* № 3 (39). – Режим доступу: <https://pti.org.ua/ndipzir/uk/article/view/871>

References

Allamurodov, B. Kh. 2024. Digital Diplomacy as a Tool for Implementing the Foreign Policy of Central Asian Countries (On the Example of Kazakhstan and Uzbekistan). – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/377106675_Digital_Diplomacy_as_a_Tool_for_Implementing_the_Foreign_Policy_of_Central_Asian_Countries_On_the_Example_of_Kazakhstan_and_Uzbekistan [in English]

Batke, B. 2025. Yak Estoniia vyperedyla vsiu Yevropu za rivnem tsyfrovizatsii. – Rezhym dostupu: <https://www.dw.com/uk/ak-estonia-viperedila-vsui-evropu-za-rivnem-cifrovizatsii/a-73367362> [in Ukrainian]

Bielousova, N., Omelianenko V. 2024. Pidkhody Ukrainy do tsyfrovoyi dyplomatii v heopolitytsi tekhnolohii. *Visnyk: Mizhnarodni vidnosyny*, 58(1), 28–32. [in Ukrainian]

Haq, ul S. 2025. Russia's Digital Diplomacy and Cyber Governance: Strategic Narratives, Hybrid Tactics, and Global Implications (2000–2025). – Режим доступу: <https://assajournal.com/index.php/36/article/view/422> [in English]

Kononenko, V., Komarova, T. 2024. Tsyfrova dyplomatiia yak zasib stratehichnoi komunikatsii derzhavy. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina, seriia «Pytannia politolohii*, vyp. 45, 15–20. [in Ukrainian]

Krasnopska, T. M., Myloserdna, I. M. 2022. Tsyfrova dyplomatiia yak osnova novoi publichnoi dyplomatii. *Aktualni problemy polityky*, vyp. 69, 13–20.

Kubko, V. 2023. Tsyfrova dyplomatiia v suchasnykh mizhnarodnykh vidnosynakh. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia filos.-politoloh. Studii*, vyp. 50, 170–176. [in Ukrainian]

Petrov, V., Holovko, I., Kotov, I. 2025. Modeliuvannia tsyfrovoyi paradyplomatii v hlobalnomu prostori. *Stratehiia neitralizatsii informatsiinykh zahroz Empirio*, T. 2, spetsvypusk. – Rezhym dostupu: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/2f3f7979-08b4-4ac1-bd51-501e264c64eb> [in Ukrainian]

Rudnieva, A. O., Malovana, Yu. H. 2023. Tsyfrova dyplomatiia u formuvanni systemy natsionalnoi bezpeky Ukrainy v umovakh viiny z RF Rehionalni studii, 111–115. – Rezhym dostupu: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/34/19.pdf> [in Ukrainian]

Tassilova, A., Zhappasov, Z., Shyngyssova, N., Sarybayev, M. S. 2018. Comparative analysis of digital diplomacy in Kazakhstan, Uzbekistan and Kyrgyzstan. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/325413489_Comparative_analysis_on_digital_diplomacy_in_Kazakhstan_Uzbekistan_and_Kyrgyzstan [in English]

Tsyfrova dyplomatiia Ukrainy: synerhiia realnoho i virtualnoho. *Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii*. Lviv, 24 lystopada 2023 r. Uporiadnyky: M. Malskyi, R. Vovk, O. Kuchyk. Lviv, 2023. 120 s. [in Ukrainian]

Ukraina ta Estoniia: rezultaty partnerstva u tsyfrovii transformatsii. 2024. – Rezhym dostupu: <https://thedigital.gov.ua/news/technologies/ukraina-ta-estoniya-rezultati-partnerstva-u-tsifrovii-transformatsii> [in Ukrainian]

Willaert, T., Tuters, M. 2025. From denazification to the Golden Billion: an inductive analysis of the Kremlin's weaponisation of digital diplomacy on Telegram. – Режим доступу: <https://www.nature.com/articles/s41599-025-05382-x> [in English]

Yakoviuk, I., Tsvelykh, M. 2022. Tsyfrova dyplomatiia: vprovadzhennia elektronnykh vizovykh posluh v Ukraini. *Pravo ta innovatsii* № 3 (39). – Rezhym dostupu: <https://pti.org.ua/ndipzir/uk/article/view/871>. [in Ukrainian]

Zaiets, D. 2024. Stan ta perspektyvy rozvytku publichnoi dyplomatii Ukrainy pid chas shyrokomashtabnoi rosiisko-ukrainskoï viiny. *Filosofiiia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, 16 (1), 180–187. [in Ukrainian]

Zhanaltay, Z. 2024. A New Frontier in Diplomacy: Digital Diplomacy Implementation in Kazakhstan. – Режим доступу: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-50966-7_6 [in English]

MODERN DIPLOMACY AND INFORMATION TECHNOLOGIES: INTERACTION, RISKS, AND OPPORTUNITIES

Lyudmila Lanoviuk

Candidate of Historical Sciences,

Associate Professor of the Department of International Relations and Social Sciences,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

Oksana Sylka

Doctor of Historical Sciences,

Professor of the Department of International Relations and Social Sciences,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

Abstract. *This article explores the impact of information and communication technologies on the transformation of modern diplomacy, particularly in the context of digital diplomacy (e-diplomacy) as a new tool for implementing foreign policy strategies. Special attention is given to the analysis of digital diplomacy in post-Soviet countries with varying levels of digital modernization and geopolitical orientation: Estonia, Ukraine, Kazakhstan, and the Russian Federation. Methodologically, the study is based on comparative analysis, case studies, and content analysis of digital practices. The article outlines key instruments of digital diplomacy, including social media, e-governance platforms, big data analytics, and direct digital communication tools for engaging international audiences. Both the positive aspects of diplomacy's digitalization (transparency, efficiency, mobility, and national image enhancement) and the associated risks: namely cyber espionage, disinformation campaigns, and information-psychological operations are highlighted. The study emphasizes that digital diplomacy functions not only as an innovative communication channel but also as a crucial component of national security and geopolitical competition in the region. The examined country cases reveal diverse models of digital diplomacy from integrated approaches to the strategic use of technologies as instruments of informational influence. The article concludes with the necessity to enhance cyber resilience, institutional adaptation, and the strategic rethinking of digital tools in the foreign policy of post-Soviet states.*

Key words: *digital diplomacy, information technologies, international relations, public diplomacy, post-Soviet space, cybersecurity, foreign policy strategy.*
